

## MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2000 vp

**Hallituksen esitys laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2000 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta (HE 115/2000 vp).

#### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maatalousneuvos Mirja Suurnäkki ja ylitarkastaja Janne Kaukonen, maa- ja metsätalousministeriö

- ylijohtaja Erkki Kemppainen, professori Sirpa Kurppa, professori Kari Tiilikkala, erikoistutkija Helena Kahiluoto, tutkimusmestari Kauko Aunola ja tutkija Päivi Parikka, maatalouden tutkimuskeskus
- ylijohtaja Jouko Siren, tutkija Anna-Maija Heikkilä ja toimistosihteeri Leena Koivula, maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
- professori Matti Ylätalo, Helsingin yliopisto.

Lisäksi Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund ovat antaneet kirjalliset asiantuntijalausunnot.

### HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan maatalouden taloudellisen tutkimuslaitos yhdistettäväksi maatalouden tutkimuskeskukseen. Samalla muutettaisiin maatalouden tutkimuskeskuksen nimi maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseksi. Ehdotetuilla laeilla kumottaisiin maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annettu laki ja muutettaisiin maatalouden tutkimuskeskuksesta annettua lakia. Tarkoituksena on kehittää tutkimusalojen välistä yhteistyötä ja suunnata tutkimusresursseja keskeisille painoalueille.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen ehdotetaan siirrettäväksi maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tehtävät ja henkilöstö.

Tutkimuskeskuksen toimialaan kuuluisi biologinen, teknologinen ja taloudellinen tutkimus. Tutkimuskeskuksen tehtävänä olisi edistää maa- ja elintarviketalouden kilpailukykyä, tuotanto- ja elinympäristön laatua, maaseudun elinvoimaisuutta, maatalousyrittäjien monitoimisuutta, kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kuluttajien hyvinvointia. Tavoitteena olisi esi-

teltävien ratkaisujen kestävyys eettisessä, ekologisessa, taloudellisessa, sosiaalisessa ja kulttuurisessa mielessä. Tutkimuskeskus osallistuisi teknologian kehittämiseen ja siirtoon alan yrityksille sekä kehittäisi yrityslaskennan ja liikkeenjohdon menetelmiä maaseutuyrittäjien

käyttöön. Tutkimuskeskus toimisi yhteistyössä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Yleisperustelut*

Valiokunta pitää tärkeänä tutkimuskeskusuudistuksen keskeistä tavoitetta, joka on biologisen, taloudellisen ja teknologisen tutkimuksen yhteistyön parantaminen. Esityksen mukaan yhdistämisen kautta pyritään saavuttamaan synergiaetuja tutkimuksessa, hallinnossa, talouden hoidossa, hankesuunnittelussa ja tulosten hyödyntämisessä. Etua saavutettaisiin kehittämällä kaikkien oleellisten tieteenalojen osaamista asiakaslähtöisillä ja resurssien ohjaamisen kannalta joustavilla systemaattisilla tutkimusohjelmilla sekä tutkimustulosten paremmalla markkinoinnilla. Uudistuksessa otettaisiin huomioon alan tutkimuksen kansalliset tarpeet, kansallisen ja kansainvälisen verkottumisen mahdollistama työnjako sekä tarkoituksenmukainen painotus hallinnon tuen, sidosryhmien tuen ja osaamisen kehittämisen välillä. Ehdotetussa tutkimuskeskuksessa olisi kolme tutkimuksen toimialaa: biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus.

Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että uudistuksessa otetaan huomioon maatalouden, elintarviketalouden, elintarvikemarkkinoiden ja maaseudun kehityksen samoin kuin ympäristökysymysten ajankohtaistumisen sekä yhteiskunnan muuttuvat tarpeet, jotka ovat tuoneet uudentyyppisiä ilmiöitä, joiden ratkaisemiseen tarvitaan tutkimuspanosta. Uudistuksen eräänä tavoitteena tuleekin olla tutkimusresurssien ja tutkimusvarojen kohdentaminen uusien vaatimusten mukaisesti. Tutkimusongelmat ovat aiempaa laaja-alaisempia ja ne ovat terävöityneet koskemaan kansallista elintarvikestrategiaa ja maaseudun kehittämistä. Lisäksi ennakoivaa tutki-

musta tarvitaan yhä enemmän. Valiokunta painottaakin sitä, että taloudellisen ja muun yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen merkitys elintarvikesektorin kansallisen kilpailukyvyyn ylläpitämisessä ja vaikuttamisessa maapallonlaajuisiin maatalous-, maaseutu- ja ympäristöpoliittisiin ratkaisuihin on lisääntynyt olennaisesti. Suomen maatalouden asema pohjoisimpana EU-maana on erityisen vaikea luonnonolosuhteista ja niiden aiheuttamasta heikosta kilpailukyvystä johtuen.

Valiokunta pitää biologisen, taloudellisen ja teknologisen tutkimuksen paremman yhteistyön ohella keskeisenä sitä, että uudistuksella voidaan parantaa tutkimuksen toimintaedellytyksiä yleensä, sen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä tiedon käyttäjien palvelun tehostamista. Tulosohtauksen keinoin tulee varmistaa tutkimusresurssien suuntaaminen erityisesti taloustutkimuksen, mutta myös teknologisen tutkimuksen vahvistamiseen. Tutkimusalojen välisen yhteistyön kehittämistä tulee lisäksi tukea sitomattomien tutkimusvarojen suuntaamisella. Tavoitteena tulee olla toiminnan tehostaminen. Samalla rahalla tulee saada enemmän vaikutusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan taloustutkimuksen vahvistaminen tulee näkymään maa- ja metsätalousministeriön ja uuden tutkimuskeskuksen välisessä tulossopimuksessa.

Valiokunta korostaa sitä, että yhdistämisen teknisen toteutustavan tulee muodostua sellaiseksi, että vältetään mahdollisuuksien mukaan tarpeetonta päällekkäisyyttä ja virkavaltaisuutta. Lisäksi tutkimuskeskuksen organisaation tulee olla rakenteeltaan sellainen, että se ottaa tasapuolisesti huomioon tutkimuksen kaikkien toi-

mialojen vaikutusmahdollisuudet ja erityistarpeet. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettuun tutkimuskeskukseen on kaavailtu linjaorganisaatiota, jossa olisi kuusi yksikköä ja niissä yksiköiden tarpeen mukaisesti muodostettavat vastuualueet. Yksiköt olisivat tiedealapohjaisia ja osaamisellaan toisiaan tasapuolisesti tukevia osaajakeskittymiä. Jokaista vastuualuetta johtaisi tutkimusalan kehitysnäkymät hyvin tunteva professori. Linjaorganisaation tärkeimpänä tehtävänä olisi vastata jatkuvuudesta ja osaamisen kehittymisestä sekä valtion hallinnon edellyttämästä taloudenhoidosta ja virkamieslain mukaisesta työsuhteiden ylläpidosta ja niihin liittyvistä velvoitteista. Selvityksen mukaan tutkimusohjelma-alueet korvaisivat nykyisen osaamisaluerakenteen (10 osaamisaluetta). Tutkimusohjelma-alueet olisivat osaamisalueita keskitettympiä kokonaisuuksia. Alueet olisivat: elintarvikkeet ja markkinat (kasvipäriset tuotteet ja eläinperäiset tuotteet), tuotanto- ja informaatiojärjestelmät sekä maaseutupolitiikka ja -ympäristö. Tutkimusohjelma-alueet muodostaisivat välineen tutkimusprosessin ohjaamiseen ja suuntaamiseen.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnan huomiota on kiinnitetty laitosten erilliseen sijaintiin. Valiokunta katsoo kuitenkin, ettei tutkimuslaitoksen eri yksiköiden fyysinen etäisyys ole tutkimuksen laadun kehittämistä tai tutkimusta haittaava tekijä. Tutkimustyö on itsenäistä ja hyödynnettäessä tietotekniikkaa, ei tutkijoiden erillisyys haittaa laadun kehittämistä. Toisaalta valiokunta toteaa, että säästöjen ja synergiaetujen saamiseksi laitosten pääyksiköiden fyysinenkin yhdistäminen siten, että ne sijaitsevat Jokiisissa, tulee toteuttaa heti kun se on mahdollista.

Mietinnössään MmVM 14/1997 vp hallituksen esityksestä laiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta valiokunta totesi, että Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan toimialat kattavat maatalouden tutkimuskeskuksen toimialat täysin. Yliopiston tehtävät ovat kuitenkin (perus)tutkimus ja siihen perustuva ylin opetus. Siten näillä yksiköillä on yhteiset päämäärät, mutta eri toiminnalliset tavoitteet,

mikä on erittäin hyvä lähtökohta hyödylliselle yhteistyölle. Valiokunta katsoo edelleen, että nyt toteutettavan uudistuksen jälkeenkin yhteistyö on parhaiten toteutettavissa siten, että yliopistojen tehtävät painottuvat perustutkimukseen ja tutkimuskeskuksen soveltavaan tutkimukseen. Hallinto ja elinkeinoelämä puolestaan yhdessä neuvonnan kanssa huolehtivat pääosin sovellusten testaamisesta. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä sitä, että kysymys on kuitenkin vain eri alojen painottumisesta, mikä tarkoittaa sitä, että yliopistoissa tulee (voida) tehdä myös soveltavaa tutkimusta ja tutkimuskeskuksessa vastaavasti korkeatasoista perustutkimusta. Lisäksi tutkimuskeskukselle tulee edelleen kuulua tiettyjen erikseen määriteltävien alojen koestustoiminta.

Mainitussa mietinnössään valiokunta korosti tutkimuskeskuksen johtokunnan suurta merkitystä tutkimuskeskuksen toiminnan suuntaamisen ja painopisteiden asettamisen kannalta. Korostaen tässäkin yhteydessä tutkimustyön koordinoimisen lisäämisen merkitystä valiokunta toteaa, että yliopiston edustajan mukanaolo tutkimuskeskuksen toimielimissä on kaikkia osapuolia hyödyttävä ratkaisu. Valiokunta katsookin, että alan tutkimuksen resurssien kokonaiskäytön kannalta hyvä koordinaatio ja asiantunteumuksen keskittäminen palvelevat parhaalla tavalla alan kehitystä. Sen vuoksi valiokunta edellyttää, että uuden tutkimuskeskuksen johtokunnan puheenjohtajan tulee edustaa Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellistä tiedekuntaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä edellä esitetyn huomautuksin.

### **Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).*

**Valiokunnan lausumaehdotus**

*Eduskunta edellyttää, että tutkimuskeskuksen johtokunnan puheenjohtajan tulee edustaa Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellistä tiedekuntaa.*

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk  
vpj. Kari Rajamäki /sd  
jäs. Hannu Aho /kesk  
Pertti Hemmilä /kok  
Matti Kangas /vas  
Marja-Leena Kemppainen /skl  
Katri Komi /kesk

Jari Koskinen /kok  
Lauri Kähkönen /sd  
Eero Lämsä /kesk  
Pertti Mäki-Hakola /kok  
Olli Nepponen /kok  
Erkki Pulliainen /vihr  
Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.